

היחס לרפואות שמובאות בתלמוד

א. רב שרירא גאון – הובא באוצר הגאונים, כרך י - גיטין סח,ב, תשובה שעו

"צריכין אנן למימר לכון דרבנן לאו אסותא אינון, ומילין בעלמא דחזונין בזמניהון, וכחד חד קצירא אמרונין, ולא דברי מצוה אינון. הלכך לא תסמכון על אלין אסותא, וליכא דעביד מנהון מידעם אלא בתר דמבדיק וידע בודאי מחמת רופאים בקיאים דההיא מילתא לא מעיקא לה, וליכא דלית נפשיה לידי סכנה. והכין אגמרו יתנא ואמרו לנא אבות וסבי דילנא דלא למעבד מן אילין אסותא אלא מאי דאיתיה כגון קיבלא דקים ליה לההוא דעביד ליה דלית ביה עקתא {תרגום: צריכים אנו לומר לכם שחכמים לא רופאים הם, וסתם דברים שראו בזמנם, וכאחד החולים אמרום ולא דברי מצוה הם. ולכן לא תסמכו על הרפואות הללו, ואין עושה בהם דבר אלא לאחר שיבדוק וידע בודאי מרופאים בקיאים שאותה רפואה לא מזיקה, ולא יביא עצמו לידי סכנה. וכך למדו אותנו אבותינו ואבות אבותינו שלא להשתמש בתרופות הללו אלא במה שברור כי המשתמש בהם אינו ניזוק כגון קיבלא}."

ב. הרמב"ם - מורה הנבוכים חלק ג סוף פרק יד

"ולא תבקש ממני שיסכים כל מה שזכרוהו [חז"ל] מענין התכונה למה שהענין נמצא, כי החכמות הלימודיות היו בזמנים ההם חסרות, ולא דברו בהם על דרך קבלה מן הנביאים, אבל [=אלא] מאשר הם [חז"ל] חכמי הדורות ההם בענינים ההם, או מאשר שמעום מחכמי הדורות ההם."

ג. הרמב"ן – בראשית ט, יב

"ואנחנו על כרחנו נאמין לדברי היונים שמלהט השמש באויר הלח יהיה הקשת בתולדה, כי בכלי מים לפני השמש יראה כמראה הקשת."

ד. ספר הכוזרי - רבי יהודה הלוי – מאמר א, אות סו

"חלילה לא-ל מהיות דבר התורה סותר דבר הנראה עין בעין, או דבר שהוכח במופת שכל".

ה. פחד יצחק - לרבי יצחק למפרונטי – ערך צידה האסורה והמותרת

"דחכמי ישראל דברו גם הם לפעמים מפי השכל והחקירה האנושית ולא מפי הקבלה, דאם לא כן למה להם להודות? היה להם להתחזק בקבלתם ולא לשוב מפני כל ראיות אזה"ע."

ו. שיטה מקובצת – כתובות יג ע"ב ד"ה השבתנו

"וכן שמעתי משמו של ר"ת ז"ל שהיה אומר כן על הא דאמרין בפרק מי שהיה טמא: חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרים, וחכמי אומות העולם אומרים וכו'. ואמרין התם: אמר רבי תשובה לדבריהם וכו'. ואמר ר"ת ז"ל דאע"ג דנצחו חכמי אומות העולם לחכמי ישראל - היינו ניצחון בטענות. אבל האמת הוא כחכמי ישראל. והיינו דאמרין בתפילה ובוקע חלוני רקיע."

ז. הרשב"א בתשובה - חלק א סימן צח

"{המעיד על בהמה שיש בה סימני טריפה ונשאה בחיים יותר מ"ב חודש} אפילו יצאו כמה ויאמרו כך ראינו - אנו מכחישים אותן. כדי שיהא דברי חכמים קיימים ולא נוציא לעז על דברי חכמים ונקיים דברים של אלו... ואם יתחזק בטעותו ויאמר לא כי אהבתי דברים זרים והם אשר ראו עיניהם ואחריהם אלך, נאמר אליו להוציא לעז על דברי חכמים אי אפשר. ויבטל המעיד ואלף כיוצא בו ואל תבטל נקודה אחת ממה שהסכימו בו חכמי ישראל הקדושים הנביאים ובני נביאים ודברים שנאמרו למשה מסיני".

ח. הריב"ש - שו"ת סי' תמז

"אנחנו על חכמינו ז"ל נסמוך, אפילו יאמרו לנו על ימין שהוא שמאל, שהם קבלו האמת ופירושי המצוה איש מפי איש עד משה רבינו... לא נאמין אל חכמי היונים והישמעאלים שלא דברו רק מסברתם ועל פי אי זה נסיון, מבלי שישגיחו על כמה ספקות יפלו בנסיון ההוא, כמו שהיו עושין חכמינו ז"ל, כמוזכר בפרק המפלת".

ט. ר' יהונתן אייבשיץ - כרתי ופלתי, יו"ד מ, ד:

"יסודת חכמי טבע בנוי על פי ניסיון. היום היתה הסכמה כך, וכאשר באו אנשים שראו ההיפוך - אף הם נזורו אחור מהסכמתם ועשו כלל אחר. וכן תמיד, עד כי עכשיו על ידי ניסיון בזה נסוגו אחור ממש מכל הנחת גלינוס אריסטו" וכדומה, ובחרו הנחות ויסודות חדשים"

י. ר' משה חיים לוצאטו - מאמר על ההגדות

"רבים מעיקרי הסודות ירמזום חכמינו ז"ל בענינים מן הטבע או התכונות, וישתמשו מן הלימודים שהיו מלמדים בדורות ההם אנשי החכמה הטבעית והתכונה. ואמנם אין העיקר להם הענין ההוא הטבעי או התכוני, אלא **הסוד** שרצו לרמוז בזה; ועל כן לא יוסיף ולא יגרע על אמיתת העניין הנרמז היות הלבוש המשליי ההוא אשר הלבשוהו אמיתי או לא, כי הכוונה היתה להלביש הסוד ההוא במה שהיה מפורסם בדורות ההם בין החכמים".

יא. אוהל אליהו - דרכה של תורה - ר' חיים מוולואזין בשם הגר"א

והחוט המשולש הזה (היינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה וסודות התורה) כל אחד ואחד ניתן לדרוש בפרד"ס, הן במקרא, הן במשנה ותלמוד, ואפילו **בזהר** הק' וכתבי האר"ז' שמעתי מפי הרב מהר"ל זללה"ה ששמע מפי אביו הגאון הנ"ל (היינו הגר"א ז"ל) שיש בהם פשט רמז דרוש סוד והיינו רזין דרזין כו'.

יב. לב אברהם - חלק ד ס"ק יד, ע"פ הגרשז"א

"אסור - מכמה סיבות - לנסות הרפואות המובאות בתלמוד: רפואות אלו אינן מועילות לאנשי זמננו כי השתנה הטבע; חז"ל כשדברו על עניני רפואה וטבע, דברו לפי הידע שבזמנם, ולא על פי ידיעתם בתורה הקדושה ובפירושה, ולכן אנו צריכים לקבל דעתם בדברים כאלה רק אם הדבר גם מקובל על פי ידיעתנו ברפואה היום; אי אפשר לנו כהיום לזהות רפואות אלו בבירור, וגם מידות הכמות ואופן השימוש בהם אינם נזכרים; ומכיון שאין אדם יכול לעמוד על עיקרן של הרפואות המובאות בתלמוד, אזי אם לא יצליח בהשתמשו בהן, ילגלג על דברי חז"ל; קיים חרם קדמונים על השימוש ברפואות אלו".